Informatie

Martenastate in Koarnjum vlak boven Leeuwarden nodigt uit voor een heerlijke wandeling. Alle jaargetijden maken deze plek bekoorlijk: in het voorjaar vanwege de uitbundig bloeiende stinzenflora, zomer en herfst hebben hun eigen bekoring en in de winter is tussen de mozaïeken van oude boomtakken door het uitgestrekte vlakke landschap zichtbaar.

Voor de toegangspoort staat de Túnmanswente, een theeschenkerij en bêd en brochje waar je even helemaal tot rust kunt komen. Liever wakker worden midden in het vogelrijk? Neem de tent mee en breng de nacht door op de natuurcamping nabij de state. De theetuin is de plek om even neer te strijken na een wandeling en in het winkeltje vindt u heerlijke streekproducten.

Martenastate

De eerste vraag die opkomt als je rond het prachtige slotje wandelt, is natuurlijk wie het genoegen heeft daar te mogen wonen. Het blijkt dat twee echtparen ieder een afzonderlijk deel van de mooie behuizing bewonen. Dit betekent dat de state niet toegankelijk is voor bezoekers.

Herstelplan

De afgelopen decennia zijn rond Martenastate veel bomen verloren gegaan door stormschade of (iep)ziekte. Het bestuur van Stichting Martenastate heeft een herstelplan op laten stellen om de landschappelijke waarden en de architectonische structuur van het park de komende jaren fasegewijs te herstellen. Samen met It Fryske Gea gaat de Stichting aan de slag om hier een gevolg aan te geven.

Drie wandelmogelijkheden

Wandelaars kunnen kiezen uit drie mogelijkheden: alleen een wandeling rond Martenastate, van Martenastate langs de Boarnsylsterwei naar Dekemastate en de langere wandeling over de Aldlânsdyk van ongeveer 5 kilometer.

Kijk voor meer informatie op: www.martenastate.nl

It Fryske Gea
Postbus 3
9244 ZN Beetsterzwaag
Tel. (0512) 38 14 48
Fax (0512) 38 29 73
E-mail info@itfryskegea.nl
Website www.itfryskegea.nl

WIJ WENSEN U EEN PLEZIERIGE TOCHT

It Fryske Gea

Wandelen rond Martenastate

Parel op een bodem van klei in Koarnjum

De toegangspoort

Het slotsje

Welbeschouwd is het een klein wonder om nabij een oude kustlijn te wandelen. Het landschap rond Koarnjum bestond omstreeks het jaar 1000 uit zeekleigebied met oudere kwelders en kwelderruggen die hier en daar al bewoond waren. Vanaf de late Middeleeuwen tot de Renaissance trok deze plek aan de rand van de voormalige Middelsee welgestelde, rijke mensen. Adellijke families legden landgoederen aan waarmee ze konden pronken. Zo'n pronkstuk is ook Martenastate. Een parel op een bodem van klei met in het voorjaar een kleurenpracht van bijzondere stinzenplanten.

Een traktatie is het: wandelen door de tuin van Martenastate, vooral de verschillende tuinstijlen zijn interessant. Weliswaar zijn het kleine stijlelementen op een relatief klein oppervlak, maar het nodigt zeker uit om zo nu en dan even de pas in te houden en te kijken naar de diverse zichtlijnen. Het noordelijke deel van het landgoed duidt op een romantische stijl en is hoogstwaarschijnlijk later aangelegd dan het zuidelijke deel. Het romantische karakter is te herkennen aan de gebogen lanen en paden, de waterpartijen en de doorkijkjes. De oorspronkelijke vierkante vorm van het erf waarop het prachtige slotje met de 'sipel op 'e toer' staat, stamt uit de Middeleeuwen, herkenbaar ook door de brede gracht eromheen. Met de oude toegangspoort van de state, de ornamenten die hier en daar willekeurig lijken neergelegd, de Túnmanswente, het koetshuis en de grafheuvel is er genoeg te zien. Voor de wandelaars die een langere tocht van anderhalf uur niet schuwen, wandelen we ook nog naar Dekemastate in Jelsum, een dorpje verderop.

Rijksmonument

De entree van Martenastate is een fraaie oude poort met Barokke kenmerken. Deze poort stamt uit 1620 en heeft niet altijd op deze

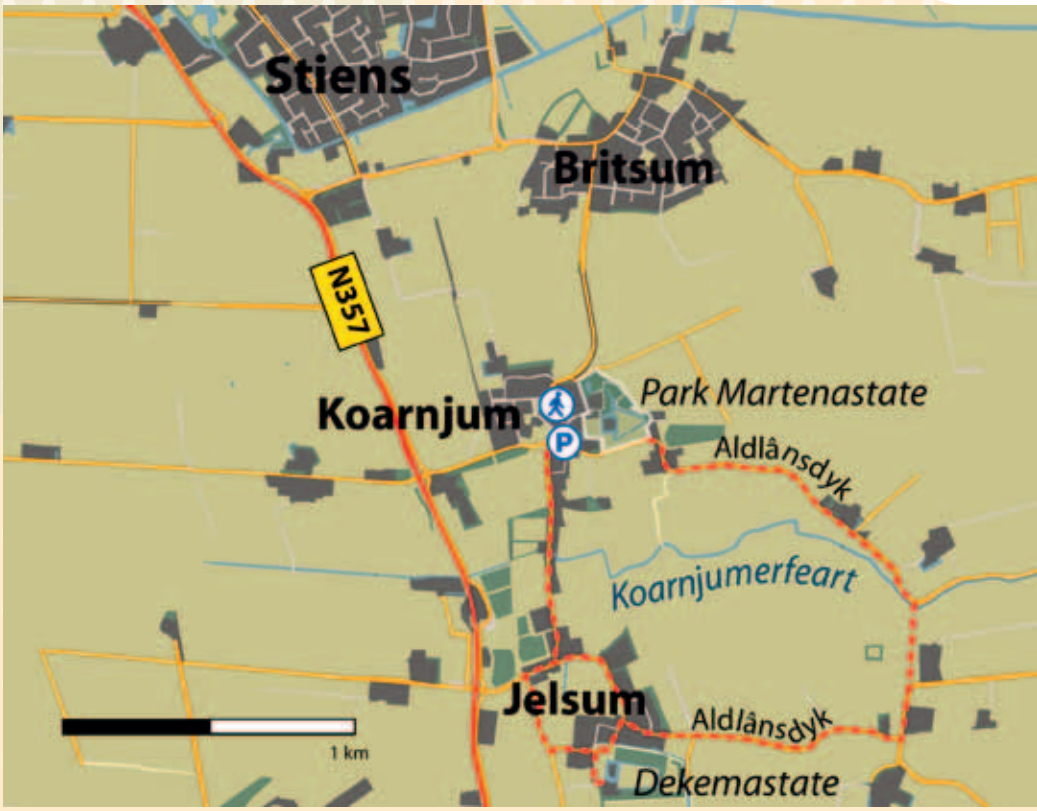

Tekst: Marieke Vinckers
Foto's: Dico de Klein, Hans Pietersma en Teun Veldman

Winterkoninkje

Parkvijver

plek gestaan. Het behoorde ooit toe aan het Landschapshuis in Leeuwarden waar het naast de Kanselarij (het huidige Fries Museum aan de Turfmarkt) de ingang sierde. Rond 1850 werd het gebouw afgebroken en kwam de poort naar Martenastate. Zowel de poort als de andere bebouwing en het park genieten een beschermde status als Rijksmonument. Het landgoed is in beheer bij de Stichting Martenastate en It Fryske Gea voert het beheer uit.

Rijke historie

De geschiedenis van Martenastate gaat ver terug. De eerste bekende bewoner van deze state ('Stins' in het Fries een verdedigbaar steenhuis) was Sytze Martena. Hij stierf in 1424. Latere generaties Martena liggen begraven naast de voormalige state in de grafheuvel die in 1809 door Remia Juliana Arntzenia van Burmania werd aangelegd. Ook de laatste bewoner jonkheer Duco Martena van Burmania Vegelin van Claerbergen vond daar zijn rustplaats. Aan het einde van de negentiende eeuw droeg de jonker het landgoed over aan de kerkvoogdij van de hervormde kerk in Koarnjum. Deze besloot in 1899 de oude state uit 1584 te slopen. Zonde, maar het bleek dat de jonkheer zijn lange adellijke naam in het dagelijks leven niet kon verzilveren en de state was door de jaren heen in slechte staat geraakt. Gelukkig kwam er een pronkstuk voor in de plaats dat we mogen betitelen als rijk bezit. Het slot is een ontwerp van Willem Cornelis de Groot (1853-1939), een befaamde architect die in Leeuwarden veel gebouwen op zijn naam heeft staan. Dit miniatuurkasteel in neorenaissancestijl wordt beschouwd als zijn meesterwerk. De kerkelijke gemeente heeft geruime tijd geleden haar bezit in erfpacht gegeven aan de Stichting Martenastate.

Boom van de liefde

We wandelen onder de Barokke poort door de tuin in en het kost weinig moeite om ons in de tijden van weleer te wanen. Jan Jelle Jongsma, districtshoofd Noard van It Fryske Gea (tevens beheerder van Jongemastate in Raerd), klopt zacht met zijn knokkels op een linde, de boom van de liefde, en bevestigt zijn vermoeden: "Hol." De lindebomen verkeren echter over het algemeen in goede staat, slechts een paar bomen zijn vervangen. It Fryske Gea knot de linden incidenteel. Jan Jelle wijst op de gaten in een oude stam: "Een prachtplek voor vogels om te broeden. Mooi, die natuurlijke nestplaatsen." Dit soort parels in het weidse Friese landschap trekt veel leven aan. Zo is de gekraagde roodstaart een graag geziene gast op het landgoed. De kuifmees tovert bij menig wandelaar een glimlach op het gezicht als hij z'n eigenwijze kop laat zien en in het struikgewas hoor je voorafgaand aan zijn zang, het tjirpende geluid van het winterkoninkje.

Stinzenpracht

Hoewel er over zoogdieren op deze plek weinig bekend is, is de mol gezien de vele molshopen duidelijk aanwezig. Zonde, zou je denken, maar juist bodemdieren als mollen en woelmuizen zorgen met het omwroeten van de bodem voor de dynamiek waarin de stinzenplanten goed gedijen. In het voorjaar verandert de tuin in een kleurrijk levend schilderij. Martenastate blijkt één van de rijkste vindplaatsen in Nederland te zijn van deze specifieke flora. Maar liefst twaalf verschillende soorten treffen we hier aan. Tijdens een winterwandeling zie je de voorbode al: het blad van de sneeuwklokjes prijkt rijkelijk tussen de grassprieten. Later zijn hier adderwortel (die overigens ook nog een keer in de nazomer bloeit!) en

Grafheuwel

Gekraagde roodstaart

Aronskelk

Daslook

aronskelk (die na zijn bloei in de lente, zomers mooie oranje bessen laat verschijnen) te zien, maar ook de bostulp, een lieflijk plantje dat erg gevoelig is voor licht (ze sluiten zich meteen zodra het bewolkt wordt!). De echte speurneus vindt ook daslook, een uiensoort die een sterke geur verspreidt. Het mooie aan deze plek is dat het iets aan de fantasie overlaat. Je hebt met elke stap die je zet het gevoel dat je een kleine ontdekkingstocht maakt.

Oude kastanjes

We wandelen langs de vijver naar de oude kastanjelaan. De leeftijd van de bomen varieert van honderd tot driehonderd jaar. Als we achter het slotje het park uitlopen, zien we de grafheuvel van de Martena's. Niet alleen de massieve stenen met de oude typografie maken indruk, ook de imposante monumentale beuken die de grafplaats omzomen zijn indrukwekkend. Aan de rand van het terrein ligt een kleine natuurcamping. De zomergasten krijgen hier elk jaar gezelschap van een kolonie blauwe reigers. Als we het park verlaten, kijken we nog even naar het slot en zien daarachter de kerk liggen. We zetten de pas erin en lopen oostwaarts over de Aldlânsdyk in de richting van Jelsum.

Dekemastate

We steken na zo'n twintig minuten vanaf de Aldlânsdyk het weiland over, in een bocht waar een bord staat van het fietsroutenetwerk (nr.1). Daar zien we aan onze rechterhand een bruggetje dat ons tussen de weilanden door naar Jelsum leidt. Midden in het dorp eindigt ook de Aldlânsdyk. Op naar Dekemastate. Deze state werd van 1791 tot 1996 bewoond door de familie Van Wageningen. Zij besloten het bezit over te dragen aan de Stichting Old Burger Weeshuis in Leeuwarden. Deze state is toegankelijk voor bezoekers en zeker de moeite waard. Dat geldt ook voor het park. Mooi is dat de state na de restauratie is ingericht 'alsof de bewoners even weg zijn'. De schilderijen en meubels horen van oudsher op Dekemastate thuis. Andere voorwerpen zijn in bruikleen van onder meer het Fries Museum. Bijzonder, want hierdoor stapt u even echt het verleden in.

Terug naar de Túnmanswente

In Jelsum kunt u via It Paradys het dorp uit wandelen, of nog even langs het kerkje Op 'e Terp. In dat geval wandelt u door de straten van het kleine dorpje. In beide gevallen komen we uit op de Skierhústerwei en wandelen naar de Boarnsylsterwei die ons uiteindelijk terugbrengt bij het vertrekpunt: Martenastate.

Kastanjelaan

Bostulp